

AYDINLATMA UZMANLARININ MİMARLARA SESLENİŞİ

1997 yılında Fransa’da yapılan bir kongrede söz alan aydınlatma uzmanlarından önemli bir bölümü, konuşmalarının sonunda, mimarlara ve kent planlamacılarına önemli çağrılarda bulunmuşlardı. Bugün, on beş yıl sonra, bu seslenişlerden bir bölümünü, ülkemizde yeniden dikkatlere sunmak gerekli gibi görünüyor.

Alain FLORIS, Antonie BOUCHET, Michel BOUIT, Laurent FACHARD, Alain GUILHOT, Philippe HUTINET, Roland JEOL, Alexis GELLE, Marie HELLEU, Denis ACHARD, Roger NARBONÍ, Benoit LEBOT gibi zamanın aydınlatmacılarının o günkü seslenişleri şöyle idi:

- 1- Işığa, mimari kavramın ve tasarımın bir elemanı statüsü verilmelidir.
- 2- Aydınlatma, mimari boyutları belirtmeli, teknik bir tesisat gibi olmamalıdır.
- 3- Aydınlik kavramının bir kent, ya da kent bölümü planlaması ile bütünleşmesi, birlikte düşünülmesi gerekir.
- 4- Aydınlatma, belirleyici, vurgulayıcı, sınırlayıcı ve seçici yönleriyle çok güçlü bir anlatım aracıdır. Bu özellikleriyle, mimari yaratıcılığı öne çıkararak yapıların ve kentin daha iyi anlaşılmasını sağlar.
- 5- Tekniğine uygun bir biçimde aydınlatılmış bir kent bölümünün gece ve gündüz fotoğrafları bunu kanıtlar.
- 6- Kişilerin, yaşadıkları kenti, ya da bölgeyi sevmelerinde, aydınlatmanın çok büyük rolü vardır. Bu önemlidir çünkü yaşadığı yeri seven kişinin ruh hali ve davranışları iyi olur.
- 7- Yapıların dış aydınlatması ve öteki kentsel değerlerin aydınlatılması, trafik yolu aydınlatması gibi salt teknik bir konu değildir. Düzgün yayılmış bir aydınlık, yapıları ve anıt, yontu, ağaçlık, kalıntı vb. öteki kentsel değerleri anlamsızlaştırır. Bunun yerine, mimari ve sanatsal karaktere uygun olarak, ışıklılık (*luminans*) ayrımlarının bilinçli bir biçimde düzenlenmesi gerekir. “**Gölge aydınlığın tamamlayıcısıdır**” özdeyişi, özellikle bu tür sanatsal kompozisyonlar için geçerlidir.
- 8- Şimdiye kadar kent aydınlatmasında, var olan, yani daha önce yapılmış yapılar aydınlatıldı. Bundan sonra, mimari proje aşamasında gece görünüşünün de düşünülmesi ve ortak etütlerin yapılması gerekiyor. Son yıllarda bu bilince varılmıştır.
- 9- Yapıların dış aydınlatmasında, mimariyi okumadan, anlamadan yapılan aydınlatmalarda yapı bütününün parçalandığı, biçim ve renk değişikliklerine uğratıldığı ve sonuç olarak mimarinin biçimsizleştirildiği görülmüştür. Konuya tesisatçı tekniğiyle yaklaşılarak mimari yapının canına okunmamalıdır.
- 10- Mimarların, aydınlatma konusunda daha bilinçli olmaları, proje aşamasında aydınlatma tasarımcısı ile işbirliği yapmaları ve ileride yapılacak aydınlatmayı bu aşamada kesin bir biçimde belirleyerek kötü uygulamaları önlemeleri gerekir.

- 11- Ufak yerleşim bölgelerinin aydınlatılması, büyük bir kentin bir bölümünün aydınlatılması gibi düşünülmemelidir. Arada karakter ayrılığı olduğu gibi, teknik ve ekonomik olanaklar da değişiktir. Şunu unutmamalıdır: Bir aydınlatmada performansın sürekliliğinin sağlanması, aydınlatmayı yapmaktan daha önemlidir. Bu nedenle ufak yerleşim bölgelerinde bakım ve yenileme olanakları, işin başında, ön tasarım aşamasında ele alınmalıdır.
- 12- Halkı gibi belediyesi de varlıklı olmayan ufak yerleşim bölgelerinde vitrin aydınlatması önem kazanır. Bunun için aydınlatma uzmanlarından teknik yardım, vitrinlerde üretimleri sergilenen üreticilerden de parasal yardım istenebilir. Böylece aydınlatılmış vitrinler bölge merkezine canlılık getirir. Gap'ta (*Fransa*) böyle bir uygulama yapılmış, yardımlar sağlanmış ve çok iyi sonuç alınmıştır. Bir yandan bölgede sosyal canlılık artmış, bir yandan da aydınlatma tekniğine artan ilgiyle bölge halkı için dolaylı yararlar sağlanmıştır.
- 13- Gerileme durumundaki bölgelerin rehabilitasyonunda aydınlatma önemli rol oynamaktadır. İyi bir aydınlatmayla çekiciliğin ve güvenilirliğin arttığı, bölgenin, sosyal, kültürel ve ticari etkinliklere açık duruma geldiği, toplumsal yaşantıdaki gerilemenin durduğu, uygulamalar sonunda elde edilen istatistiksel bilgiler ve belli sayımlar ile kanıtlanmıştır.
- 14- Mimari proje aşamasında aydınlatma için elektrik giderlerinin fazla olmamasını sağlayacak önlemler alınmalıdır. Bir aydınlatma uzmanının danışmanlığında yürütülen çalışmalarda, bu önlemlerin, alınmasıyla, elektrik giderlerinin en az yarı yarıya düşürülebileceği ve bu oranın beşte bire kadar inebileceği görülmüştür.
- 15- Şehir, toplumun kültürünü ortaya koyduğu alandır. Bu, geceleri de yaşayan bir yerleşme alanıdır. Geceleyin ışık, şehir alanlarını işlevlerine göre, kendi dili ile nitelemelidir. İnsanlar gündüz ve gece değişik biçimde yaşarlar. Aydınlik düzeni, bu ayrımın önceliklerine göre biçimlendirilmelidir.

Bugün, bu seslenişler, bizler için güncelliğini koruyor gibi görünüyor.

Prof. Şazi SİREL

Ekim 2011